

KERUEN

M.O. ÁÝEZOV
ATYNDAGY ÁDEBIET
JÁNE ÓNER
INSTITYTYNYŇ

HABARSHYSY

M.O. AUEZOV INSTITUTE
OF LITERATURE AND ART

HERALD

ИНСТИТУТ ЛИТЕРАТУРЫ
И ИСКУССТВА ИМЕНИ
М.О.АУЭЗОВА

ВЕСТНИК

№4, 77-ТОМ

2022

ISSN 2078-8134

**М.О.ӘУЕЗОВ АТЫНДАҒЫ
ӘДЕБИЕТ ЖӘНЕ ӨНЕР ИНСТИТУТЫ**

КЕРУЕН

ҒЫЛЫМИ ЖУРНАЛЫ

2005 жылы құрылған

**№4, 77-ТОМ
2022**

ISSN 2078-8134

ИНСТИТУТ ЛИТЕРАТУРЫ И ИСКУССТВА
ИМ. М.О.АУЭЗОВА

КЕРУЕН

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ

основан в 2005 году

№4, том 77
2022

ISSN 2078-8134

**M.O.AUEZOV INSTITUTE OF
LITERATURE AND ART**

KERUEN

SCIENTIFIC JOURNAL

founded in 2005

№4, 77 vol
2022

Ғылыми журнал

Ғылыми журнал 2005
жылдан бері шығады.

Құрылтайшысы және
баспагері:

М.О. Әуезов атындағы Әдебиет
және өнер институты

Редакция мен баспагер
мекен жайы:

Заңды мекен-жайы: Қазақстан,
Алматы қ. Шевченко к-сі, 28,
050010,

Нақты мекен-жайы: Қазақстан,
Алматы қ. Құрманғазы к-сі, 29,
2-қабат, 050010,

Тел. : +7 (727) 272-74-11,
+7 (727) 300-32-45.

Электрондық пошта:
keruenjournal@mail.ru,
info@litart.kz .

ISSN 2078-8134

Жылына 4 рет жарық көреді.

Журнал 2005 жылғы
24 наурызда Қазақстан
Республикасының Мәдениет,
ақпарат және спорт
министрлігі, Ақпарат және
мұрағат комитетінде тіркелген.
Тіркеу куәлігі: 2005 жылғы 24
наурыздағы №5844-Ж.

«КЕРУЕН»

№4, 77-том, 2022

Бас редактор:

МАТЫЖАНОВ Кенжехан Ісләмжанұлы,
филология ғылымдарының докторы, ҚР ҰҒА
корреспондент мүшесі, М.О. Әуезов атындағы
Әдебиет және өнер институтының бас директоры
(Алматы, Қазақстан)

Бас редактордың орынбасарлары:

Ғылыми редактор:

ҚАЛИЕВА Альмира Қайыртайқызы, фило-
логия ғылымдарының кандидаты, М.О. Әуезов
атындағы Әдебиет және өнер институты бас
директорының ғылым жөніндегі орынбасары
(Алматы, Қазақстан)

Жауапты редакторлар:

СҰЛТАН Ертай, PhD, М.О. Әуезов атындағы
Әдебиет және өнер институты бас директорының
орынбасары (Алматы, Қазақстан)

САРСЕНБАЕВА Жансұлу Баденқызы,
магистр, М.О.Әуезов атындағы Әдебиет және
өнер институтының ғылыми қызметкері
(Алматы, Қазақстан)

Научный журнал

Журнал издается с 2005
года.

Учредитель и издатель:

Институт литературы и
искусства
им. М.О. Ауэзова.

Адрес редакции и издателя:

Юридический адрес:
Казахстан, г. Алматы, ул.
Шевченко 28, 050010,
Фактический адрес: Казахстан,
г. Алматы, ул. Курмангазы 29,
2 этаж. 050010,
Тел.: +7 (727) 272-74-11,
+7 (727) 300-32-45.
Email: keruenjournal@mail.ru,
info@litart.kz.

ISSN 2078-8134

Выходит 4 раза в год

**Журнал зарегистрирован
24 марта 2005 года в
Комитете информации
и архивов Министерства
культуры, информации и
спорта**

Республики Казахстан.

**Свидетельство о регистрации:
24 марта 2005 г. №5844-Ж.**

«КЕРУЕН»

№4, том 77, 2022

Главный редактор:

МАТЫЖАНОВ Кенжехан Слямжанович,
доктор филологических наук, член-корреспон-
дент НАН РК, генеральный директор Института
литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы,
Казахстан)

Заместители главного редактора:

Научный редактор:

КАЛИЕВА Альмира Кайыртаевна, кандидат
филологических наук, заместитель по науке
генерального директора Института литературы
и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан).

Ответственный редакторы:

СУЛТАН Ертай, PhD, заместитель генераль-
ного директора Института литературы и
искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан).

САРСЕНБАЕВА Жансулу Баденовна, магистр,
научный сотрудник Института литературы и
искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан).

Scientific journal

The journal has been
published
since 2005

Constitutor and publisher:

M.O. Auezov Institute of
Literature and Art

**Address of the editorial and
publishing office:**

28, Shevchenko str., Almaty,
050010, Kazakhstan

Tel.: +7 (727) 272-74-11,

+7 (727) 300-32-45.

E-mail: keruenjournal@mail.ru,
info@litart.kz.

ISSN 2078-8134

Published 4 times a year

**The journal was registered
on March 24, 2005 in the
Committee of Information and
Archives of the Ministry of
Culture, Information and Sports
of the Republic of Kazakhstan.
Registration certificate: March
24, 2005 No. 5844-Zh.**

«KERUEN»

№4, 77 vol, 2022

Editor-in-Chief:

MATYZHANOV Kenzhekhan Islamzhanovich,
Doctor of Philology, Corresponding Member of
the National Academy of Sciences of the Republic
of Kazakhstan, Director General of the Institute of
Literature and Art named after MO Auezov (Almaty,
Kazakhstan)

Deputy Editors-in-Chiefs:

Scientific editor:

KALIEVA Almira Kairtayevna, Candidate of
Philological Sciences, Deputy Director General for
Science of the M.O. Auezov Institute of Literature and
Art (Almaty, Kazakhstan)

Responsible Editors:

SULTAN Yertay, PhD, Deputy Director General
of the M.O. Auezov Institute of Literature and Art
(Almaty, Kazakhstan)

SARSEN BAYEVA Zhansulu Badenovna, Master's
degree, researcher at the M.O. Auezov Institute of
Literature and Art (Almaty, Kazakhstan).

РЕДАКЦИЯЛЫҚ АЛҚА:

БАС РЕДАКТОР:

МАТЫЖАНОВ Кенжехан Исламжанұлы, филология ғылымдарының докторы, ҚР ҰҒА корреспондент мүшесі, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының бас директоры (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216628445>

БАС РЕДАКТОРДЫҢ ОРЫНБАСАРЫ:

СҰЛТАН Ермай, PhD, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институты бас директорының орынбасары (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216705450>

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫНЫҢ МҮШЕЛЕРІ:

ОМАРОВ Бауыржан Жұмаханұлы, филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Қазақстан Республикасы Президентінің кеңесшісі (Нұр-Сұлтан, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216859605>

БАЗАРБАЕВА Зейнеп Мүслімқызы, филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Ахмет Байұрсынұлы атындағы Тіл білімі институтының бас ғылыми қызметкері (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56195378100>

ЖОЛДАСБЕКОВА Баян Өмірбекқызы, филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА корреспондент-мүшесі, әл-Фараби атындағы ҚазҰУ филология факультетінің деканы (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57203201994>

НЕГИМОВ Серік Нығметоллаұлы, филология ғылымдарының докторы, профессор, Л. Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық университеті (Нұр-Сұлтан, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/results/authorNamesList.uri?st1=NEGIMOV&st2=Serik&origin=searchauthorlookup>

ТЕМІРБОЛАТ Алуа Берікбайқызы, филология ғылымдарының докторы, профессор, әл-Фараби атындағы ҚазҰУ қазақ әдебиеті және әдебиет теориясы кафедрасының меңгерушісі (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56148996000>

НҰРҒАЛИ Қадша Рүстембековна, филология ғылымдарының докторы, профессор, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық университетінің орыс филологиясы кафедрасы меңгерушісі (Нұр-Сұлтан, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55915843100>

ОРДА Гүлжахан Жұмабердіқызы, филология ғылымдарының докторы, доцент, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының бас ғылыми қызметкері (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192676955>

ҚАЛИЕВА Алмира Қайыртайқызы, филология ғылымдарының кандидаты, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институты бас директорының ғылым жөніндегі орынбасары (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57213160949>

АНАНЬЕВА Светлана Викторовна, филология ғылымдарының кандидаты, доцент, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының жетекші ғылыми қызметкері (Алматы, Қазақстан)

Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/results/authorNamesList.uri?st1=ANANYEVA&st2=Svetlana&origin=searchauthorlookup>

ҚЫДЫР Тәрелі Еділбайұы, филология ғылымдарының кандидаты, доцент, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының жетекші ғылыми қызметкері (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216896393>

ШӘРІПОВА Диляра Сафарғалиқызы, өнертану кандидаты, доцент, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының жетекші ғылыми қызметкері (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192097133>

ОМАРОВА Ақлима Қайырденқызы, өнертану кандидаты, доцент, Құрманғазы атындағы Қазақ ұлттық консерваториясы (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210747041>

ҚАЗТУҒАНОВА Айнұр Жасанбергенқызы, өнертану кандидаты, доцент, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының жетекші ғылыми қызметкері (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210749637>

ТҰРМАҒАМБЕТОВА Бақыт, өнертану кандидаты, Х. Досмұхамедов атындағы Атырау университетінің доценті (Атырау, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57212550200>

ЖҮНДІБАЕВА Арай Қанатияқызы, PhD, қауымдастырылған профессор, Ы.Алтынсарин атындағы Ұлттық Білім Академиясының Қазақ тілі, Қазақ әдебиеті, Қазақстан тарихы зертханасының меңгерушісі (Нұр-Сұлтан, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55912694100>

ДАУТОВА Гүлназ Рахымқызы, PhD, қазақ әдебиеті және әдебиет теориясы кафедрасының оқытушысы (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192094749>

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ РЕДАКЦИЯЛЫҚ КЕҢЕС:
БАГНО Всеволод Евгеньевич, филология ғылымдарының докторы, профессор, Ресей Ғылым академиясының корреспондент-мүшесі (Санкт-Петербург, Ресей)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55788979100>

КЕНДІРБАЙ Гүлнар Турабекқызы, тарих ғылымдарының докторы, Колумбия университетінің профессоры (Нью-Йорк, АҚШ)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=25226509300>

СНАМОРРО Antonio Chicharro, ғылым докторы, философия және қолжазба факультетінің профессоры (Гранада, Испания) H = 2

КРАСОВСКАЯ Аксиния, филология ғылымдарының докторы, профессор, Бухарест Университеті (Бухарест, Румыния) H = 1

НИКОЛАС Мари, филология ғылымдарының докторы, профессор, Лихай Университеті (Пенсильвания, АҚШ) H = 1

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

МАТЫЖАНОВ Кенжехан Слямжанович, доктор филологических наук, член-корреспондент НАН РК, генеральный директор Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)
Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216628445>

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА:

СУЛТАН Ертай, PhD, заместитель генерального директора Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216705450>

ЧЛЕНЫ РЕДАКЦИОННОЙ КОЛЛЕГИИ:

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57213160949>

ОМАРОВ Бауыржан Жумаханович, доктор филологических наук, профессор, академик НАН РК, советник Президента Республики Казахстан (Нур-Султан, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216859605>

БАЗАРБАЕВА Зейнеп Муслимовна, доктор филологических наук, профессор, академик НАН РК, главный научный сотрудник Института языкознания имени Ахмета Байтурсынова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56195378100>

ЖОЛДАСБЕКОВА Баян Омурбековна, доктор филологических наук, профессор, член-корреспондент НАН РК, декан филологического факультета КазНУ им. Аль-Фараби (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57203201994>

НЕГИМОВ Серик Ныгметоллаевич, доктор филологических наук, профессор кафедры казахской литературы Евразийского Национального университета им. Л.Н. Гумилева (Нур-Султан, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/results/authorNamesList.uri?st1=NEGIMOV&st2=Serik&origin=search&authorlookup>

ТЕМИРБОЛАТ Алуа Берикбаевна, доктор филологических наук, профессор, заведующая кафедрой казахской литературы и теории литературы КазНУ им. Аль-Фараби (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56148996000>

НУРГАЛИ Кадиша Рустембековна, доктор филологических наук, профессор, заведующая кафедрой русской филологии Евразийского Национального университета им. Л.Н. Гумилева (Нур-Султан, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55915843100>

ОРДА Гульжанхан Жумабердыевна, доктор филологических наук, доцент, главный научный сотрудник Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192676955>

КАЛИЕВА Альмира Кайыртаевна, кандидат филологических наук, заместитель по науке генерального директора Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57213160949>

АНАНЬЕВА Светлана Викторовна, кандидат филологических наук, доцент, ведущий научный сотрудник Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/results/authorNamesList.uri?st1=ANANYEVA&st2=Svetlana&origin=search&authorlookup>

КЫДЫР Торали Едилбай, кандидат филологических наук, доцент, ведущий научный сотрудник Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216896393>

ШАРИПОВА Дилара Сафаргалиевна, кандидат искусствоведения, доцент, ведущий научный сотрудник Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192097133>

ОМАРОВА Акlima Каурденовна, кандидат искусствоведения, доцент Казахской национальной консерватории имени Курмангазы (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210747041>

КАЗТУГАНОВА Айнур Жасанбергеневна, кандидат искусствоведения, доцент, ведущий научный сотрудник Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210749637>

ТУРМАГАМБЕТОВА Бахыт Жолдыбаевна, кандидат искусствоведения, музыковед, доцент кафедры музыки и искусства Атырау Университет им. Х.Досмухамедова (Атырау, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57212550200>

ЖУНДИБАЕВА Арай Канатиевна, PhD, ассоциированный профессор, заведующий лабораторией казахского языка, казахской литературы, истории Казахстана Национальной академии образования имени И. Алтынсарина Нур-Султан, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55912694100>

ДАУТОВА Гульназ Рахимовна, PhD, преподаватель кафедры казахской литературы и теории литературы (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192094749>

МЕЖДУНАРОДНЫЙ РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ:

БАГНО Всеволод Евгеньевич, доктор филологических наук, профессор, член-корреспондент Российской академии наук (Санкт-Петербург, Россия)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55788979100>

КЕНДИРБАЙ Гульнар Турабековна, доктор исторических наук, профессор Колумбийского университета (Нью-Йорк, США)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=25226509300>

SHAMORRO Antonio Chicharro, доктор наук, профессор Гранадского университета, заведующий факультета философии и рукописи (Гранада, Испания) N = 2

КРАСОВСКАЯ Аксинья, доктор филологических наук, профессор, Бухарестский университет (Бухарест, Румыния) N = 1

НИКОЛАС Мари, доктор филологических наук, профессор, Университет Лихай (Пенсильвания, США) N = 1

EDITORIAL BOARD

EDITOR-IN-CHIEF:

MATYZZHANOV Kenzhekhan Slyamzhanovich, Doctor of Philology, Corresponding Member of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, General director of the M.O.Auevov Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216628445>

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

SULTAN Yertay, Ph.D., Vice-general director of M.O.Auevov Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216705450>

MEMBERS OF THE EDITORIAL BOARD:

OMAROV Bauyrzhan Zhumakhanovich, Doctor of Philology, Professor, Academician of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, President's advisor of the Republic of Kazakhstan (Nur-Sultan, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216859605>

BAZARBAYEVA Zeynep Muslimovna, Doctor of Philology, Professor, Academician of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, Chief Researcher of the Akhmet Baitursynov Institute of Linguistics (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56195378100>

ZHOLDASBEKOVA Bayan Omirbekovna, Doctor of Philology, Professor, Corresponding Member of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, Dean of the Philological Faculty of Al-Farabi Kazakh National University (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57203201994>

NEGIMOV Serik Nygmetollayevich, Doctor of Philology, Professor of the Department of Kazakh Literature of L.Gumilev Eurasian National University (Nur-Sultan, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/results/authorNamesList.uri?st1=NEGIMOV&st2=Serik&origin=searchauthorlookup>

TEMIRBOLAT Alua Berikbayevna, Doctor of Philology, Professor, Head of the Department of Kazakh Literature and Literary Theory of Al-Farabi Kazakh National University (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56148996000>

NURGALI Kadisha Rustembekovna, Doctor of Philological Sciences, Professor, Head of the Department of Russian Philology L.N. Gumilyov Eurasian National University (Nur-Sultan, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55915843100>

ORDA Gulzhakhan Zhumberdyevna, Doctor of Philology, Associate Professor, Chief Researcher of the M. O. Auevov Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192676955>

KALIYEVA Almira Kairtayevna, Candidate of Philological Sciences, Deputy Director General for Science of the M.O. Auevov Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57213160949>

ANANYEVA Svetlana Viktorovna, Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Leading Researcher of the M.O.Auevov Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/results/authorNamesList.uri?st1=ANANYEVA&st2=Svetlana&origin=searchauthorlookup>

KYDYR Torali Edilbay, Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Chief Researcher of the M. O. Auevov Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216896393>

SHARIPOVA Dilyara Safargaliyeva, Candidate of Art History, Associate Professor, Leading Researcher at the M. O. Auevov Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192097133>

OMAROVA Aklima Kairdenovna, Candidate of Art History, Associate Professor, Kurmangazy Kazakh National Conservatory (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210747041>

KAZTUGANOVA Ainur Zhasanbergenovna, Candidate of Art History, Associate Professor, Leading Researcher of the M. O. Auevov Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210749637>

TURMAGAMBETOVA Bakhyt Zholdybayevna, Candidate of Art History, Senior lecturer at the Department of Music and Art of H.Dosmukhamedov Atyrau University (Atyrau, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57212550200>

ZHUNDIBAYEVA Arai Kanapiyevna, PhD, Associate Professor, Head of the Laboratory of the Kazakh language, Kazakh Literature, History of Kazakhstan of the I. Altynsarin National Academy of Education (Nur-Sultan, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55912694100>

DAUTOVA Gulnaz Rakhimovna, PhD, Lecturer, Department of Kazakh Literature and Literary Theory (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192094749>

INTERNATIONAL EDITORIAL COUNCIL:

BAGNO Vsevolod, Doctor of Philology, Professor, Corresponding Member of the Russian Academy of Sciences (Saint Petersburg, Russia)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55788979100>

KENDIRBAY Gulnar Turabekovna, Doctor of Historical Sciences, Professor of Columbia University (New York, USA)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=25226509300>

CHAMORRO Antonio Chicharro, Doctor of Sciences, Professor of Granada University, Head of the Faculty of Philosophy and Manuscript (Granada, Spain)
H = 2

KRASOVSKAYA Aksinia, Doctor of Philology, Professor, Bucharest University (Bucharest, Romania)
H = 1

NIKOLAS Mary, Doctor of Philology, Professor, Lehigh University (Pennsylvania, USA)
H = 1

МАЗМҰНЫ

Бас редактордың алғы сөзі..... 14

Әдебиеттану

<i>Сейітжанов З.Н., Мекебаева Л.А., Нуртазина А.О.</i> Қазіргі айтыстың тақырыптық-идеялық және жанрлық ерекшеліктері.....	17
<i>Омаров Б.Ж.</i> Әсет Найманбаев шығармашылығы: шығыс дәстүрі және көшпелі сюжеттер.....	27
<i>Ақыш Н.Б.</i> С.Бегалин шығармаларындағы көркемдік таным үрдісі.....	40
<i>Саурықов Е.Б., Тамабаева Қ.Ө., Елубаева Р.С., Беркенова Р.А.</i> Абай дәстүрі және Шерхан Мұртаза шығармашылығы.....	51
<i>Олжабаев Б.К., Пангереев А.Ш., Сөйлемез О.</i> Қазақ фольклорындағы «Туған жер» концептісі.....	62
<i>Аймұхамбет Ж.Ә., Айтуғанова С.Ш., Байтанасова Қ.М., Қасен А.Т., Сейпұтанова А.К.</i> Көркем мәтіннің актанттық құрылымы.....	75
<i>Абишева С.Д., Молдағали М.Б.</i> Б. Кенжекеев поэзиясының түстік бейнелерінің тезаурусы.....	87
<i>Әбдіқалық К.С., Қожжекеева Б.Ш., Алиева Ж.А.</i> «Айқап» пен «Қазақта» жарияланған Мағжан өлеңдеріндегі азаттық идея.....	98
<i>Нурмолдаев Д.М., Жаксылықов А.Ж.</i> Адольф Арцишевскийдің «Вершина» әңгімесіндегі ежелгі табынудың әсемдеу аспектііндегі тау бейнесі.....	109
<i>Кенжебаева Ж.Е., Карпова А.Э.</i> Қазақстандық әдеби білім берудегі мәдениеттанулық көзқарас.....	120
<i>Таджиев Х.Х., Қыдыр Т.Е.</i> Қазақ ойшыл-ақындары шығармаларында иман шарттарының көркем бейнеленуі (XIX-XX ғ. басы).....	137
<i>Баянбаева А.А., Демченко А.С., Баянбаева Ж.А., Қалиева А.Қ.</i> Г. Бельгер романдарын талдаудың интерактивті стратегиясы.....	152
<i>Сарсенбаева Ж.Б., Саметова Ж.</i> Бейсенбай Сүлейменов шығармаларындағы жаһандық мәселелер.....	163
<i>Жұматаева А.Н.</i> Абай поэзиясындағы әйелдер бейнесі: Абайға дейінгі көркемдік көзқарастарға салыстырмалы талдау.....	178
<i>Аманғалиева А.Е., Бекмашева А.Н.</i> Рабғузидің «Қисас-ул-анбийя» шығармасындағы ономастикалық кеңістік («Адам ата-Хауа ана» қисасы негізінде).....	189
<i>Мурсал А., Таңжарықова А.В., Ермекова А.Б., Аян Э.</i> Ахметолла Қалиұлының «Арда Алтай» романындағы стильдік ерекшеліктер.....	200
<i>Ибраева Ж.Б., Шапкина Г.З., Адилбекова М.К.</i> А. Жаксылықовтың «Поющие камни» романындағы фольклоризм.....	210
<i>Оралбек А., Қосанов С.Қ., Рақыш Ж.С.</i> Әбдіғали Сариев өлеңдерінің тақырыптық, жанрлық ерекшеліктері.....	220
<i>Сабирова Д.А., Молдағали М.</i> Интернет-әдебиеті ұғымын теориялық-әдеби талдау.....	231
<i>Мырзақұлов Б.Т.</i> Ақыт Үлімжіұлының «Ғазиз пірлер естелігі» (Манақиб пирон Ғазизан) кітабының текстологиялық мәселелері.....	239
<i>Аманқұлова Л.А., Бегманова Б.С.</i> Қазіргі қазақ лирикасындағы көркемдік ізденістер (Ақын Е.Жүніс шығармашылығы бойынша).....	254
<i>Идрисова Э.Т., Балтымова М.Р.</i> Күміс ғасырындағы орыс ақындары шығармашылығындағы сыңарлану мотиві.....	264

ӨНЕРТАНУ

<i>Кобжанова С.Ж., Айдарова М.С.</i> Қазақстандағы цифрлық кескіндеменің дамуы.....	274
<i>Гавриленко И.А., Нусупова А.С.</i> Қазақстанның ұлттық орган өнерінің қалыптасуының мәселелері (1967-1974 жж.).....	293
<i>Туяқбаева А.Ш., Бауыржан А.Б.</i> Балалардың дүние көзқарасын қалыптастырудағы анимацияның білім берудегі принциптері.....	309
<i>Тани А.Б., Жұмасейітова Г.Т.</i> «Қозы-Көрпеш – Баян сұлу» балет интерпретациясындағы жаңа символдар және мотивтер.....	320
<i>Ешмуратова А.К., Ескендіров Н.Р.</i> Қазақстанның ұлттық мәдениеті контекстіндегі қуыршақ театрының қазіргі өнері.....	330

СОДЕРЖАНИЕ

Обращение главного редактора.....15

ЛИТЕРАТУРОВЕДЕНИЕ

<i>Сейтжанов З.Н., Мекебаева Л.А., Нуртазина А.О.</i> Идеино-тематические и художественные особенности современных айтысов.....	17
<i>Омаров Б.Ж.</i> Творчество Асета Найманбаева: восточные традиции и бродячие сюжеты.....	27
<i>Акыш Н.Б.</i> Процесс художественного познания в произведениях С. Бегалина.....	40
<i>Саурыков Е.Б., Тамабаева К.У., Елубаева Р.С., Беркенова Р.А.</i> Традиция Абая и творчества Шерхана Муртазы.....	51
<i>Олжабаев Б.К., Пангереев А.Ш., Соyleмез О.</i> Концепт «Туган жер» в фольклоре казахского народа.....	62
<i>Аймухамбет Ж.А., Айтуганова С.Ш., Байтанасова К.М., Касен А.Т., Сейпуганова А.К.</i> Актантная структура художественного текста.....	75
<i>Абишева С.Д., Молдагали М.Б.</i> Тезаурус цветowych образов поэзии Б. Кенжеева.....	87
<i>Абдикалык К.С., Кожжекеева Б.Ш., Алиева Ж.А.</i> Наследие Магжана Жумабаева, опубликованное в журнале «Айкап» и газете «Казах».....	98
<i>Нурмолдаев Д.М., Жаксылыков А.Ж.</i> Образ горы в рассказе Адольфа Арцишевского «вершина» в аспекте эстетизации древнего культа.....	109
<i>Кенжебаева Ж.Е., Карпова А.Э.</i> Культурологический подход в казахстанском литературном образовании.....	120
<i>Таджиев Х.Х., Кыдыр Т.Е.</i> Художественное изображение условия веры в произведениях казахских поэтов-мыслителей (XIX – начало XX века).....	137
<i>Баянбаева А.А., Демченко А.С., Баянбаева Ж.А., Калиева А.К.</i> Интерактивные стратегии анализа романов Г. Бельгера.....	152
<i>Сарсенбаева Ж.Б., Саметова Ж.</i> Глобальные проблемы современности в творчестве Бейсенбая Сулейменова.....	163
<i>Жуматаева А.Н.</i> Образ женщины в поэзии Абая: компаративистский анализ до Абаевских художественных воззрений.....	178
<i>Амангалиева А.Е., Бекмашева А.Н.</i> Ономастическое пространство в произведении Рабгузи «Кысас аль-Анбия» (по мотивам повести «Адам и Ева»).....	189
<i>Мурсал А., Танжарикова А.В., Ермекова А.Б., Аян Э.</i> Особенности стиля в романе Ахметоллы Калиулы "Арда Алтай".....	200
<i>Ибраева Ж.Б., Шашкина Г.З., Адилбекова М.К.</i> Фольклоризм в романе А. Жаксылыкова «Поющие камни».....	210
<i>Оралбек А., Кусанов С.К., Рақыш Ж.С.</i> Тематические и жанровые особенности творчества Абдигали Сариева.....	220
<i>Сабирова Д.А., Молдагали М.</i> Теоретико-литературный анализ понятия интернет-литературы.....	231
<i>Мырзакулов Б.Т.</i> Текстологические проблемы книги Акыта Улимжиулы «Воспоминания великих наставников» («Минакиб пиран газизан»).....	239
<i>Аманкулова Л.А., Бегманова Б.С.</i> Художественные изыскания в современной казахской лирике (По творчеству поэта Е. Жуниса).....	254
<i>Идрисова Э.Т., Балтымова М.Р.</i> Мотив двойничества в творчестве русских поэтов Серебряного века.....	264

ИСКУССТВОВЕДЕНИЕ

<i>Кобжанова С., Ж.Айдарова М.С.</i> Развитие цифровой живописи в Казахстане.....	274
<i>Гавриленко И.А., Нусупова А.С.</i> К проблеме становления национального органного искусства Казахстана (1967-1974 гг.).....	293
<i>Туякбаева А.Ш., Бауыржан А.Б.</i> Воспитательные принципы анимации, как средство формирования мировоззрения детей.....	309
<i>Тани А.Б., Жумасейтова Г.Т.</i> Новые символы и мотивы в балетной интерпретации «Козы Корпеш - Баян сулу».....	320
<i>Ешмуратова А. К., Ескендиоров Н.Р.</i> Современное искусство театра кукол в контексте национальной культуры Казахстана.....	330

CONTENT

<i>Editor-in-chief's address</i>	16
--	----

LITERARY STUDIES

<i>Seyitzhanov Z.N., Mekebayeva L.A., Nurtazina A.O.</i> Ideological, thematic and art features of modern aitys...17	
<i>Omarov B.Zh.</i> Works of Asset Naimanbayev: oriental traditions and migrating plots.....	27
<i>Akysh N.B.</i> The process of artistic knowledge in the works of S. Begalin.....	40
<i>Saurykov E.B., Tamabaeva K.U., Yelubaeva R.S., Berkenova R.A.</i> The tradition of Abai and creativity of Sherkhan Murtaza.....	51
<i>Olzhabayev B.K., Pangereyev A.Sh., Soylemez O.</i> The concept of "homeland" in kazakh folklore.....	62
<i>AIMUKHAMBET Zh.A., AITUGANOVA S.Sh., BAITANASSOVA K.M., KASSEN A.T., SEIPUTANOVA A.K.</i> Actant structure of a literary text.....	75
<i>Abisheva S.D., Moldagali M.B.</i> Thesaurus of color images of B. Kenjeev's poetry.....	87
<i>Abdykalyk K., Kozhekeeva B., Aliyeva Zh.</i> The legacy of Magzhan Zhumabayev, published in the «Aikap» journal and the «Kazakh» newspaper.....	98
<i>Nurmoldayev D.M., Zhaksylykov A.Zh.</i> The image of the mountain in Adolf Artyszewski's story "The Peak" in the aspect of the aestheticization of an ancient cult.....	109
<i>Kenzhebaeva Zh.E., Karpova A.E.</i> Culturological approach in kazakhstan literary education.....	120
<i>Tadzhiev Kh.Kh., Kydyr T.E.</i> Artistic representation of the conditions of faith in the works of the kazakh poet-thinkers (XIX – early XX century).....	137
<i>Bayanbayeva A.A., Demchenko A.S., Bayanbayeva Zh.A., Kaliyeva A.K.</i> Interactive strategies for analyzing G. Belger's novels.....	152
<i>Sarsenbaeva Zh., Sametova Zh.</i> Global problems of modernity in the work of Beisenbai Suleimenov.....	163
<i>Zhumatayeva A.N.</i> The Image of a Woman in Abai's Poetry: Comparative analysis of pre-Abayev artistic views.....	178
<i>Amangaliev A.E., Bekmasheva A.H.</i> Onomastic space in the work of rabguzi "Qisas al-anbiya" (based on the story "Adam and Eve").....	189
<i>Mursal A., Tanzharikova A.V., Ermekova A.B., Ayan E.</i> Style features in Akhmetolla Kaliuly's novel "Arda Altai".....	200
<i>Ibraeva Zh.B., Shashkina G.Z., Adilbekova M.K.</i> Folklorism in the novel A. Zhaksylykova «Singing stones».....	210
<i>Oralbek A., Kusanov S.K., Rakyszh Zh. S.</i> Thematic and genre features of Abdigali Sariyev's work.....	220
<i>Sabirova D., Moldagali M.</i> Theoretical-literary analysis of the concept of internet-literature.....	231
<i>Myrzakulov B.T.</i> Textual problems of the book by Akyt Ulimzhiuly «Memoirs of great mentors» («Minakib piran gazizan»).....	239
<i>Amankulova L.A., Begmanova B.S.</i> Creative endeavour in the contemporary kazakh poetry (on the work of Y. Zhunis).....	254
<i>Idrisova E.T., Baltymova M.R.</i> The motive of duality in the works of Russian poets of the Silver Age.....	264

ART STUDIES

<i>Kobzhanova S.Z., Aidarova M.S.</i> Development of digital painting in Kazakhstan.....	274
<i>Gavrilenko I.A., Nussupova A.S.</i> On the problem of the formation of national organ art in Kazakhstan (1967–1974).....	293
<i>Tuyakbaeva A.Sh., Bauyrzhan A.B.</i> Educational principles of animation, as a means of forming the world view of children.....	309
<i>Tani.A.B., Jumasseitova G.T.</i> New symbols and motives in ballet interpretation «Kozy Korpesh – Bayan sulu».....	320
<i>Yeshmuratova A.K., Eskendirov N.R.</i> Contemporary art of the puppet theater in the context of the national culture of Kazakhstan.....	330

Құрметті оқырмандар, әріптестер, достар!

Сіз «Керуен» ғылыми журналының кезекті санын ашып отырсыз.

Журнал мақалалары CrossRef дерекқорында тіркеледі және әр автордың мақаласына DOI - электронды құжаттарға сілтеме жасау үшін пайдаланылатын цифрлық объект идентификаторы беріледі. Журнал «Ұлттық ғылыми-техникалық сараптама орталығы» акционерлік қоғамның (NCSTE) Қазақстандық дәйексөздер базасында (KazBC) индекстеледі. Алдағы уақыттарда авторларды Web of Science және Scopus халықаралық дәйексөздер базасына енгізілген басылымдарда қабылданған стандарттарға сәйкес жарияланымдар дайындауға бағдарлай бастаймыз. Бұған дейін аннотация мен кілт сөздердің көлеміне қойылатын талаптар реттелген.

Журналдың редакциялық алқасына қазақстандық және шетелдік жетекші ғалымдар кіреді. Журнал авторлардың жарияланымдарының ақпараттық ашықтығы мен қолжетімділігі саясатын ұстанады; мақалалар журналдың веб-сайтында үш тілде толық мәтінді қол жетімділікпен орналастырылған.

Журналдың мақсаты- гуманитарлық ғылымдар саласындағы жаңа жетістіктердің нәтижесі бойынша ақпарат беру.

Журналдың міндеттері:

Бұрын жарияланбаған және басқа журналда жариялау үшін ұсынылмаған түпнұсқа жоғары сапалы ғылыми мақалаларды қабылдау.

Авторлық құқыққа қатысты Қазақстан Республикасы заңнамасының талаптарына және жариялау этикасы бойынша әлемдік тәжірибеде жалпы қабылданған ережелерге сүйену.

Келесі гуманитарлық ғылымдар саласындағы жаңа зерттеулерді қамту:

1. Әдебиеттану
2. Өнертану

Құрметпен, «Керуен» журналының бас редакторы, филология ғылымдарының докторы, ҚР ҰҒА корреспондент мүшесі, М.О.Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының бас директоры (Алматы, Қазақстан) МАТЫДЖАНОВ Кенжесхан Ісләмжанұлы

Уважаемые читатели, коллеги, единомышленники, друзья!

Перед вами очередной номер научного журнала «**Керуен**».

Статьи журнала регистрируются в БД CrossRef и к каждой авторской статье обязательно присваивается DOI – цифровой идентификатор объекта, который используется для обеспечения цитирования, ссылки и выхода на электронные документы. Журнал индексируется Казахстанской базой цитирования (КазБЦ) АО «Национальный центр государственной научно-технической экспертизы» (НЦГНТЭ). Постепенно мы начинаем ориентировать авторов на подготовку публикаций по стандартам, принятым в изданиях, входящих в международные базы цитирований Web of Science и Scopus. Ранее уже были скорректированы требования к объему аннотации и ключевым словам.

В составе редакционной коллегии журнала представлены ведущие казахстанские и зарубежные ученые. Журнал следует политике информационной открытости и доступности публикаций авторов, статьи размещаются на сайте журнала на трех языках в полнотекстовом доступе.

Целью журнала является распространение научной информации и привлечение новых авторов. Журнал инициирует дискуссии по результатам новых достижений в области гуманитарных наук.

Задачи журнала:

Принимать оригинальные высококачественные научные статьи, ранее не опубликованные и не представленные для публикации в другом журнале.

Опирается на требования законодательства Республики Казахстан в отношении авторского права и общепринятые в мировой практике положения по публикационной этике.

Ориентироваться на охват публикаций по следующим специальностям в области гуманитарных наук.

1. Литературоведение
2. Искусствоведение

С уважением и надеждой на сотрудничество, главный редактор «Керуен», доктор филологических наук, член-корреспондент НАН РК, генеральный директор Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова МАТЫЖАНОВ Кенжехан Слямжанович.

Dear readers, colleagues, associates, friends!

Here is the next issue of the scientific journal "Keruen".

Journal articles are registered in the CrossRef database and a DOI is necessarily assigned to each author's article - a digital object identifier that is used to provide citation, reference and output to electronic documents. The journal is indexed by the Kazakhstan Citation Database (KazCD) of the National Center for State Scientific and Technical Expertise JSC (NCSTE). Gradually, we begin to orient the authors to the preparation of publications according to the standards adopted in the editions included in the international citation databases Web of Science and Scopus. Previously, the requirements for the volume of the annotation and keywords have already been adjusted.

The editorial board of the journal includes leading Kazakhstani and foreign scientists. The journal follows the policy of information openness and accessibility of authors' publications; articles are posted on the journal's website in three languages in full-text access.

The purpose of the journal is to disseminate scientific information and attract new authors. The journal initiates discussions on the outcome of new advances in the humanities.

The tasks of the journal:

Accept original high quality scientific articles that have not been previously published or submitted for publication in another journal.

Rely on the requirements of the legislation of the Republic of Kazakhstan in relation to copyright and generally accepted in world practice provisions on publication ethics.

Focus on the coverage of publications in the following specialties: humanitarian sciences

1. Literary studies
2. Art studies

With respect and hope for cooperation, Editor-in-chief of "Keruen", Doctor of Philology, Corresponding Member of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, General Director of the M.O. Auezov Institute of Literature and Art MATYZHANOV Kenzhekhan Slyamzhanovich.

Мырзақұлов Б.Т.

М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институты,

Алматы қ., Қазақстан.

E-mail: bauyrzhanmyrza@mail.ru

ORCID: 0000-0003-1205-456X

**АҚЫТ ҮЛІМЖІҰЛЫНЫҢ «ҒАЗИЗ ПІРЛЕР ЕСТЕЛІГІ»
(«МАНАҚИБ ПИРОН ҒАЗИЗАН») КІТАБЫНЫҢ
ТЕКСТОЛОГИЯЛЫҚ МӘСЕЛЕЛЕРІ**

Аңдатпа. Мақалада ұлт ақыны, ғұлама ойшыл – Ақыт Үлімжіұлының XX ғасырдың басында Қазанда жарық көріп, кейіннен «Ғылым ордасы» РМК Орталық ғылыми кітапханасының сирек қорында сақталған «Минақиб пиран ғазизан» («Ғазиз пірлер естелігі») кітабының текстологиялық мәселелері сөз болады.

Ақынның елді білім мен ғылымға үндеген өлең-толғаулары, түрлі тақырыптағы жыр-дастандары, өлеңмен жазылған романдары, Абай хәкім бастаған алашшылдармен үндес шығармаларының қазақ әдебиетіндегі тиісті бағасы әлі күнге толық берілді деп айта алмаймыз. Бұған ақынның Монғолия мен Қытай тарапында өмір сүруі және елімізде ақын шығармаларының тәуелсіздік алған жылдардан кейін ғана насихаттала бастауы себеп болса керек.

Біз осы зерттеу жұмысында Ақыттың сирек қорда сақталған «Минақиб пиран ғазизан» («Ғазиз пірлер естелігі») кітабында келген шығармалардың мазмұнымен танысамыз. Сондай-ақ аталған еңбек кейінгі жылдары (2011) жарық көрген ақынның толық шығармалар жинағымен салыстырылып, қырқарту мен толықтырулардың орын алғаны дәйектеледі.

Кілт сөздер: ақыттану, жыр, дастан, ақын, сопылық, пір, кітаби ақын, Қазан, ишан, нақшбандия.

Кіріспе. Жастайынан ауыл молдасынан мұсылманша хат танып, дін ілімдерімен қатар бірнеше шығыс тілдерін (шағатай, түрік, араб-парсы) жетік меңгерген әрі өлең-сөзді жанына серік еткен – Ақыт қажы Үлімжіұлы «Жиһаншаһ» атты тұңғыш дастанын 22 жасында жазады. Ол бұл еңбегін кітап етіп бастыру үшін 1891 жылы Қазан баспасына ұсынады. Оны әйгілі Хұсайынов мұрагерлері 1897 жылы «Жиһаншаһ», ал 1901 жылы «Қисса-и Жиһаншаһ Тамузшаһ оғлы» деген аттармен екі рет басып шығарады. Жас ақыттанушы Т.Тынысбекұлының айтуынша, бір деректерде «Сейфіл-Мәлік» киссасы мұнан екі жыл бұрын басылған көрінеді. Сонда Ақыт ақынның алғашқы кітабының басылым көруі 1895 жылға тура келеді (Тынысбекұлы, 2018).

Осылайша елін оқу-білім үйренуге, дін мен дәстүрін сақтауға, адал еңбек етуге, әділдіктен танбауға үндеген ақынның кітаптары оншақты жылдың ішінде бірнеше рет жарық көреді. Ақынның Құран Кәрімді қазақ тіліне аударған перзенті Ғазездің әкесінің шығармашылығын, ағартушылық-ұлттық идеяларын, рухани болмысын саралаған естелік кітабында қаламгердің көзі тірісінде баспадан жарық көрген кітаптарының тізімін келтіреді. Олар: «Жиһаншаһ» (дастан). 1897 жылы Қазан қаласында Хұсайынов мұрагерлері бастырған; Қисса-и «Жиһаншаһ Тамузшаһ оғлы» (дастан). 1901 жылы Қазан қаласында Хұсайынов мұрагерлері бастырған; Қисса-и

«Сәйпілмәлік» (дастан). 1895, 1909, 1914 жылдары үш рет Қазан қаласында Хұсайынов мұрагерлері бастырған; Қисса-и «Ғабділмәлік» (дастан). 1902, 1904, 1909 жылдары үш рет басылған. Бастырған: Шәмсіддин Хұсайынов. Бұл қисса Сәйпілмәліктің аты ғана өзгерген түрі; «Тәржімә-и Ақыт уәләд» Ақыт Үлімжіұлы Қарымсақов. 1897 ж., Бастырған: Мұхаммед Нәжиб Ғали Акбаров; «Ахуал-и қиямет» (Насихаттық толғау) Қазанда қаласында Хадисовтар басырған; Қисса-и «Манақыб нуран ғазизан» (Ғазиздер нұрының естелігі) дастан; «Әбиат ғақдия» («Ғибрат жыры»), 1909 жылы Хұсайынов мұрагерлері бастырған (Ақытұлы, 2008: 45).

Ғазез Ақытұлының айтуынша, жоғарыдағы кітаптар жиыны 13 рет басылғанымен, екі «Жиһаншаһ» дастанын бір кітапқа, «Сейпілмәлік» пен «Ғабділмәлікті» бір кітапқа есептегенде жеті кітап 13 рет басылған. Бұдан бөлек, Ақыт ақын «Пайғамбардың туылуы және қайтыс болуы», «Сейіт Жағпар» (түріктің Сейітбәттәлі) және «Шермұз» аталған «Кербала» дастандарын Қазан баспасына жібергенімен, шықпай қалған. Ал белгілі ғалым, әдебиет зерттеуші Тұрсынбек Кәкішев Ақыт шығармашылығына жоғары баға беріп: «Ақыт қажыны қазақ әдебиетінің ХІХ ғасырдың аяғы ХХ ғасырдың басындағы әдебиетіміздің үлкен көрнекті өкілі ретінде қазақ әдебиеті мен мәдениетінің тарихына кіргізуіміз керек. Ол Абайдың алғаш кітап шығаруына дейін өзінің 9 кітабын 17 рет жариялаған болатын. Мұны ескермеуге болмайды. Қазан төңкерісіне дейін осындай кітап шығарған дарын иесі қазақта өте сирек. Сондықтан Ақытты Абай деңгейлес дарындар қатарында көргеннің ешбір әбестігі жоқ. Ақытты әдебиетіміздің ірі қайраткері ретінде тануымыз керек» дейді (Қара, 2019).

Сондай-ақ Ақыттың қазақ әдебиеті тарихында тұңғыш өлеңмен роман жазған қаламгер екенін көбі біле бермейді. Ақынның 1909 жылы Қазанда басылған «Манақыб пирон ғазизан» («Ғазиз пірлер естелігі») кітабында келетін «Керей ишаны Мұхаммед Момын» шығармасы – тарихи этнографиялық роман, ал «Хажы баян» шығармасы – сапарнамалық тарихи роман деген бағаға ие. Бұл туралы ақыттанушы қытайлық қаламгер Қадыс Жанәбілұлы: «Бүкіл қазақ әдебиетінде Спандияр Көбеевтің «Қалыңмал» романы қазақ жазба әдебиетінің тұңғыш романы есептеліп келді. Ол 1912 жылы жазылған еді, ал Ақыт «Керей ишаны Мұхамед Момын» өлең романын 1903 жылы жазып, 1909 жылы Қазанда бастырып шығарады. «Қажыбаян» өлең романын 1908 жылы жазып бітіреді. Ендеше, Ақыт қазақ әдебиетінде роман жанрында да тұңғыш жасампаз болып отыр» (Кәпұлы, 2018: 93) деп пікір білдіреді.

Материалдар мен әдістер. Ақыт шығармашылығы туралы 1898 жылы «Деятель» журналында мақала жариялаған орыс ғалымы Н. Катанов бастаған ақыттанудың «күштеп жабылған қазан аузын» Монғолияның тумасы, фольклоршы қазақ ғалымы Қабидаш Қалиасқарұлы «ашқан» еді. Ол 1972 жылдың өзінде Ақыт қажы жайында алғаш мақала жазды. «Егемен Қазақстан» газетінің тілшісі Бекен Қайратұлының Қ. Қалиасқарұлынан алған эксклюзив сұхбаты бар. Онда ақыттанудың күн тәртібіндегі мәселелерімен қатар, ақынның ҚР Ұлттық кітапханасының сирек қорында сақталған кітаптарына қатысты тың дерек айтылған. Сұхбатта Қ. Қалиасқарұлы: «...**Ақынның мұндай мол дүниесі қолдарында тұрса да жергілікті филологтар пәлендей зерттей қоймапты. Бұл кітаптар жайында айтылған пікірді де кездестіре алмадық. Әлі де солай**» (Қайратұлы, 2018) деп өз базынасын жеткізеді.

Ал біз Ақыттың «Ғылым ордасы» РМК Орталық ғылыми кітапханасының сирек қорында сақталған кітаптарымен Қ. Қалиасқарұлы сұхбатын оқудан бұрын танысқан едік. Анықтап қарасақ, екі сирек қорда да Ақыттың бірдей кітаптары сақталған екен:

– «Тәржіма-и Ақит уәләд Улимжіи Алтайский» (*Айтайлық Үлімжіұлы Ақыттың тәржімасы*), 1897 ж.;

– «Қисса-и Жихан шах Тамуз шах ұғлы» («Тамузшах ұлы Жиханшах қиссасы»), 1901 ж.;

– «Ахуал Қиямет», 1908 ж.;

– «Манақиб пирон ғазизан» («Ғазиз пірлер естелігі»), 1909 ж.

– «Әбият ғақдия» (*Ақыт бәйіттері*) (Қарымсақов («Әбият Ғақдия»), 1909).

Жұмысты жазу барысында 2011 жылы Конида жарық көрген Ақыт шығармаларының толық жинағы мен сирек қорда сақталған кітапта тақырыптық және мазмұндық ерекшелектері салыстырмалы-тарихи, типологиялық зерттеу әдістері негізінде зерделенеді.

Зерттеу нәтижесі. Зерттеу нәтижесінде Ақыт Үлімжіұлының XIX ғасырдың аяғы мен XX ғасырдың басында Қазан қаласында жарық көріп, сирек қорда сақталған кітаптары мен ақынның тәуелсіздік жылдарында жарық көрген кітаптары салыстырыла зерттеледі. Шығармалардағы текстологиялық қателіктер айқындалып, мән-мағынасы белгісіз сөздерге анықтамалар беріледі. Зерттеу жұмысының нәтижесін ақыттанушылар алдағы уақытта ақынның шығармаларын жариялау кезінде ескереді деген ойдамыз.

Талқылау. «Манақиб пирон ғазизан» («Ғазиз пірлер естелігі»). Бұл кітаптың атауы кейбір зерттеушілердің еңбегінде қате берілген. Мәселен, Ғазез Ақытұлы бұл шығарманы «Қисса-и «Манақиб нуран ғазизан» (Ғазиздер нұрының естелігі) дастаны» деп келтіреді. Ал біз «Ғылым ордасы» РМК Орталық ғылыми кітапханасының сирек кітаптар қорында сақталған Ақыт Үлімжіұлы кітаптарының түпнұсқасымен танысқанымызда, аталмыш еңбектің атауы «Манақиб пирон ғазизан (مناقب پيران عزيزان)» деп жазылғанын анықтадық (Қарымсақов (Манақиб), 1909, 1). Еңбектің аудармасы «Ғазиз пірлер естелігі» деген мағынаға саяды. Демек, кітап атауындағы «пирон (пірлер)» сөзі кейінгі зерттеушілердің қате оқуымен «нуран (нұрының)» деп жазылып кеткен. Сонымен қатар көпшілік ақыттанушы ғалымдардың еңбектеріне үнілгенімізде де, бұл еңбектің атауы түрліше жазылғанына куә болдық. Мәселен, Дәулеткерей Кәпұлы Ақыт қажы Үлімжіұлының шығармашылық тұлғасына арналған «Қалам, сия – көз жасы» монографиясында «Қисса и Минахіб пиран Ғазиз ан» деп берген (Кәпұлы, 2018: 49) (*Д. Кәпұлы бұл деректі К. Жаңжұңұлының «Қажыбаян» кітабына жазған алғы сөзінен алғанын айтады*). Дегенмен бұл атау да емелілік тұрғыдан қате. Мұндағы «Манахіб» сөзі – «Манақиб» болу керек, ал «ғазиз» бен «ан» бөлек жазылмайды.

Кітап атауындағы «манақиб» сөзі тарихта өткен белгілі тұлғалар туралы естелік жазбаларға қатысты қолданылады. Ақын бұл туралы былай дейді:

Төртінші, бір манақиб болсын баян,

Пенденің әрбір ісі Аллаға аян.

Ғазизге қол тапсырмай қалмаңыз деп,

Сол үшін манақибын жұртқа жаям (Қарымсақов (Манақиб), 1909, 17).

«Керей ишан Мұхаммед Момын Хазрет» (Қара, 2018: 142)) деген атпен белгілі бұл кітап мынадай лебізбен басталады: «*Бисмиллаһир Рахманир Рахим*», «*Манақиб пирон газизан*» (*Ғазиз пірлер естелігі*): «*Аууалуһум Мухаммад Расул Алла саллаллаһу алейһи уа саллам уа ахируһум керей ишаны Мухаммад Мү'мин Хазрет пир*». Аудармасы: «*Әуелі Алланың елшісі Мұхаммед, оған Алланың игілігі мен сәлемі болсын, және соңында керей ишаны Мұхаммед Момын Хазрет пир*» (Қарымсақов (Манақиб), 1909, 2).

Одан әрі ақын жырды Алла Тағала күллі ғаламды Пайғамбардың құрметі үшін оның нұрынан жаратқанын айтады:

Жаралған мақлұқаттан нұры бұрын,
Ардақтаған бір Алла үшбу түрін...

«Сен болмасаң ғаламды жаратпас ем»,

Жаралды сенің үшін ғалам тарап... (Қарымсақов (Манақиб), 1909, 2).

Осы шумақта «*Алланың Нұр Мұхаммед шын хабибі, Оңалтқан күнә дертін дін табибі*» деп пайғамбарды Алланың сүйіктісі (хабиб) және адамдарды күнә дертінен айықтыратын діни емші (табиб) деп дәріптейді. Бірақ бұл екі жол 2011 жылы Кония қаласында жарық көрген Ақыттың толық шығармалар жинағында қате берілген:

Алланың Нұр Мұхаммед шын хабибі,

Оңалтқан күнә дертін **дінін тауып** (Үлімжіұлы, 2011: Т. 2., 134).

Шығарманың кіріспесінде пайғамбардың жаратылу мақсаты мен әлемнің қалай пайда болғанын жырлау дәстүрлі қазақ ақындарының шығармаларында жиі кездеседі. Мәселен, Мұхаммед пайғамбардың өмір жолын толық жырлаған Шәді төре Жәңгірұлының «Назым сияр шариф» дастанында мынадай жолдар бар:

Ғаламнан он сегіз мың әуел бұрын,

Жаратты пайғамбардың Алла нұрын.

«Әуелі жаратты Алла нұрым!» – деген,

Хақында дәлел болды хадис мұның (Жәңгірұлы, 2016: 18).

Содан кейін Ақыт ақын Пайғамбардың төрт шәһаржарының ең ұлығы – Әбу Бәкір Сыддықтың қадір-қасиеті туралы айтып келіп, оны Нақшбандия сопылық тариқатының көшбасында тұрған пірлердің пірі деп сипаттайды. Жалпы дініміздегі сопылықтың терең тарихына үңілсек, тариқаттар бастауы екі ұлық сахабаға барып тіреледі. Сопылық тариқаттарының түп негізі Әли ибн Әбу Тәлібке дейін жетеді деп саналады. Тек Нақышбандия тариқаты ғана өз силсиләсін Әбу Бәкірден бастайды (Шағырбаев, 2018: 43-44). Бұны ақын былайша жырға қосады:

...Сүліктің ұлық пірі – Хазірет Сыддық,

Бір сүліктің басында Әли батыр (Қарымсақов (Манақиб), 1909, 3).

Ақыт қажы «*Шәһаржардың бәрі де сүлікке [сопылық жол] ие*» десе де, олардың ішіндегі ең ұлық жолдың Әбу Бәкір Сыддыққа тиесілі екенін дәйектейді:

...Сүліктің ең ұлығы Әбу Бәкір,

...Еш әулие Сыддықтай болған емес (Қарымсақов (Манақиб), 1909, 3).

Келесі шумақта ақын осы сүлік жолының Әбу Бәкір Сыддықтан кейінгі рухани ізбасары туралы айтады:

Сыддыққа қол тапсырған Хазірет Сәлман,

Сәлманды өз орнына ол мақам қылған... (Қарымсақов (Манақиб), 1909, 3)

Мұндағы Хазірет Салман – әйгілі парсылық Сәлман Фарси деген сахаба екені белгілі. Одан кейінгі шумақта:

Сәлманға қол тапсырған Хазірет Қасым,
Әулиелік осында болған басым.

Қасымнан иршад алған Жағфар Садық,

Олардың саясында жарылқасын (Қарымсақов (Манақиб), 1909, 3) – дейді.

Бірақ бұл шумақ ақынның толық шығармалар жинағында ұйқастары сақталмай, сөздері өзгертіліп берілген:

Салманға Хазірет Қасым қол тапсырған,
Әулиелік осындай болып тұрған.

Қасымға мұрит болған Жағфар Садық,

Садық деп аталыпты болып анық (Үлімжіұлы, 2011: Т. 2., 136).

Одан кейінгі шумақта Жағфар Садықтың ұлы жолын әйгілі әулие Баязит Бистамидің жалғастырғаны айтылады:

...Баязид Бистами ұстап оның жолын,

Қол берген тарикатқа тәмәм халық (Қарымсақов (Манақиб), 1909, 3).

Бұл екі жолдың Ақыттың толық шығармалар жинағында «қол» деген сөз «жол» деп өзгертілген:

Баязит Бастами ұстап оның жолын,

Жол берген тарикатқа тәмәм халық (Үлімжіұлы, 2011: Т. 2., 136).

Баязит Бистамиден кейін Абулхасан Харқани пір болады. Ал оның жолын Әбуғали Фармади жалғастырады:

Әбуғали **Фармади** оның арты,

Ұлық пір қып ұстады заман халқы (Қарымсақов (Манақиб), 1909, 3).

Ақыттың толық шығармалар жинағында Әбуғали пірдің «Фармади» ныспысын «пір еді» деп өзгертіп қате жазады:

Әбуғали **пір еді** оның арты,

Ұлық пір қып ұстады заман халқы (Үлімжіұлы, 2011: Т. 2., 136).

Әбуғали Фармадиден кейін бұл жолды (Қожа Ахмет Яссауи «Жиырма жеті жазымда пірді таптым» (Әдеби жәдігерлер, 2008: 16) деп ұстаз тұтқан) Әбу Юсуф Хамадани жалғайды. Жырда оның «Аурад фатхия» деген еңбегі туралы айтылады:

Әбу Юсуф Хамадан(и) намазға оқып

Осы «Аурад фатхия» содан қалған.

Үшбу **«Аурад фатхия»** – дін тамыры (Қарымсақов (Манақиб), 1909, 3).

Ал Ақыттың толық шығармалар жинағында бұл еңбектің атауы «фатиха» деп қате аударылған:

Үшбулар дүр **фатиха** дін тамыры (Үлімжіұлы, 2011: Т. 2., 136).

Қожа Юсуф Хамаданиден кейін Қожа Абдулхалиқ Ғиждуани, одан кейін Қожа Ариф Ревгари, Махмұд Әнжир Фағнауи, Қожа Азизан Әли Рамитани, Қожа Мұхаммед Баба Саммаси, Сейіт Әмір Күләл және Қожа Баһауддин Нақшбанд жалғасты түрде кезекпен пір болады. Ақыттың толық шығармаларында үш пірдің есімі қате жазылған. Мәселен:

Қате нұсқа:

Оның мақамында хазірет Енжір,
Мұхаммет **Иағынауидүр** бір үлкен пір (Үлімжіұлы, 2011: Т. 2., 137).

Дұрыс нұсқа:

Оның мақамында хазірет **Әнжир**,
Мұхаммет **Фағнауи дүр** бір үлкен пір (Қарымсақов (Манақиб), 1909, 4).

Қате нұсқа:

Онан соң хазірет Ғали **рахыметлі**,
Енжірге қол тапсырған дейді-ау оны (Үлімжіұлы, 2011: Т. 2., 137).

Дұрыс нұсқа:

Онан соң хазірет Ғали **Рамитани**,
Әнжірге қол тапсырған дейді-ау оны (Қарымсақов (Манақиб), 1909, 4).

Қате нұсқа:

Мір Кәләлдан қол беріп рұқсат алды,
Баһа Іддин Нақышбанд қожа атаң (Үлімжіұлы, 2011: Т. 2., 137).

Дұрыс нұсқа:

Мір Күләлдан қол беріп рұқсат алды,
Баһауддин Нақшбанд қожа атаң (Қарымсақов (Манақиб), 1909, 4).

Ақыт Нақшбандия тариқаты мен құпия зікірдің пайда болуы туралы: Қожа Баһауддинге «*Абдулхалиқтың рухы-шәрпі аян беріп, Зікір Хафия осыдан пайда болды*» (Қарымсақов (Манақиб), 1909, 4) дейді.

Содан ақын Баһауддин хазіреттің биік дәрежесі мен бала Баһауддин мен Әмір Темір арасында өткен кереметке толы қиссаны жырға қосады. Ол қиссада Әмір Темір нөкерлерімен келе жатып далада ойнап жүрген бір топ баланы көреді. Арасында тастан соққан үйін сатып тұрған балаға көзі түсіп, үйінің бағасын сұрайды. Бала үйінің бір теңге тұратынын әрі ол акиреттік үй екенін айтады. Бұған таң қалған патша баланың көңілін қимай, үйді сатып алады. Патша сол түні түс көреді. Түсінде жәннаттың бір сарайында жүр екен. Ол бұл кімнің сарайы деп сұраса, оған ғайыптан бүй деп жауап келеді:

...Мұның бәрі сенікі,

Баһауддин баладан,

Сатып алған үйің, – деп,

Көрген асыл сыйың, – деп (Қарымсақов (Манақиб), 1909, 6).

Ертесіне патша балаға барып тағы да сататын үйің болса алайын деп тілек білдіреді. Бала бүгін үйдің қымбаттап кеткенін айтады. Патша неге дегенде, әулие бала оның түсінде не көргенін астарлап ұқтырады. Содан Әмір Темір әулие баланың кереметіне тәнті болып, бас иеді. Осы сәтте әулие бала «*Қожа Ахмет әулие, Соған қабір жый...*» (Үлімжіұлы, 2011: Т. 2., 143) деп патшаға Әзірет Сұлтанға кесене сал деп кеңес береді...

Қазіргі кезде кейбір зерттеушілер осы екі ірі діни ойшылды – Қожа Баһауддин Нақшыбанд пен Қожа Ахмет Яссауиді бір-біріне қарсы қойып жүргені белгілі. Дегенмен, біздің ойымызша, олардың тариқат жолында айырмашылықтары болғанымен, бұл әулие ғұламалардың арасында терең рухани байланыстың, ұстаз бен шәкірт

ойларының сабақтастығының болғандығы рас және бұл осы дастанда айтылған уақиғамен баяндалып тұр (Сатершинов, 2018: 88).

Жырдағы Қожа Баһауддиннің Қожа Ахмет Яссауидің кесенесін сал лепесі Ақыт толық шығармалар жинағында келгенімен, 1909 жылғы Қазан нұсқасында жоқ болып шықты (Қарымсақов (Манақиб), 1909). Біздің ойымызша, бұл жолдар кітаптың кейінгі басылымдарына қосылған болуы керек. Сонымен қатар, толық жинақта аталмыш шығарма «*Керей ешені Мұхаммед Момын*» және «*Камал пір мүршид Нақышбанда ахуалы*» деп екі бөлек туынды ретінде берілген. Біз сирек қордағы нұсқаға үңілгенімізде, «екі бөліктің» біртұтас шығарма екеніне көзіміз жетті. Яғни, «*Камал пір мүршид, Нақышбанда ахуалы*» деген сөздер екінші шығарманың тақырыбы емес, бірінші шығарманың жалғасты жыр жолдары екендігі анықталды:

...Машайық кибар салафқа,
Кереметі тең екен.

Мүкәммәл кәміл пір мүршид

Нақшбандия ахуалы –

Тариқаттың кені екен... (Қарымсақов (Манақиб), 1909, 8)

Жырдың жалғасында:

Нақышбанда әулие,
Тариқаттың кені екен.

Сол заттан шыққан таралып,

Ғазиз камал **хатыптар**... (Үлімжіұлы, 2011: Т. 2., 444) – делінеді. Бұл жолдар сирек қорда сақталған нұсқада «...*Ғазиз кәміл құтыптар*» (Қарымсақов (Манақиб), 1909, 8) деп жазылған. Расында, «хатып» – хұтпа оқитын адам деген мағынаны білдіреді, ал «құтып» – әулиеліктің ең биік дәрежесіне жеткен адамға бірілетін атақ. Дұрысы – «құтып» сөзі. Ақынның толық шығармалары жинағында:

...«Нақышбанда» деп аталған Баһа Іддін,

Изар қып көрсеткен соң қараматын (Үлімжіұлы, 2011: Т. 2., 138), –

деп бірілсе, бұл жолдар сирек қордағы нұсқада:

...«Нақшбанд» деп аталған Баһауддин,

Заһир қып көрсеткен соң қараматын (Қарымсақов (Манақиб), 1909, 4), – деп жазылған. Мұнда «изар» сөзі қате. Дұрысы «заһир» болады. Ол «сырт», «ашық» деген мағынаны білдіреді.

Ақын одан кейін Қожа Баһауддин өзінің жолын жалғастыру үшін Хазірет Яқуб Чархиге рұқсат бергенін баяндайды:

Осылай Баһауддин өткен екен,

Жаһанға кереметі жеткен екен.

Хазірет Яқуб Чархи мүритіне,

Өзінің кереметін еккен екен (Қарымсақов (Манақиб), 1909, 7).

Осылайша Ақыт қажы Қожа Баһауддин Нақшбандтан бастап өзінің ұстазы Хазірет Мұхаммед Момын ишанға дейінгі пірлерді тілге алып, алтын шежірені жырмен өреді. Олар: Қожа Баһауддин Нақшбанди, Хазірет Яқуб Чархи, Қожа Убайдуллаһ Ахрар, Мәулана Қазы Мұхаммед Заһид, Мәулана Дәруіш Мұхаммед Самарқанди, Мәулана Қожа Мұхаммед Имкәнәги, Қожа Мұхаммед Бақибилләһ, Имам Рабба-

ни Ахмед Фарук Сарһинди, Хазірет Мұхаммед Қожа Сағид, Хазірет пір Шайх Абдул-Ахад, Мәулана Ғабид хазірет, Мұсахан қожа Дәһбид, Мұхаммед ишан Халифа Сыддық, Халифа Хұсайын, Ғабдұсаттар Махзұм, *Халифа Саид Камал* және хазірет Мұхаммед Момын ишан.

Біріншіден, жоғарыда аты атылған бірнеше пірдің есімі Ақыттың толық шығармалар жинағына қате жазылған. Мәселен:

Қате нұсқа:

Ғабдолла Ұхырауи онан бері,

Бұл кісі әулиенің үлкен кені (Үлімжіұлы, 2011: Т. 2., 145).

Дұрыс нұсқа:

Ғұбайдұлла Ахрар уәли онан бері,

Бұл кісі әулиенің үлкен кені (Қарымсақов (Манақиб), 1909, 7).

Қате нұсқа:

Хазірет Қожа **Әмеки** деген кісі

Мұхаммед **Зәһида артын** осылай біл (Үлімжіұлы, 2011: Т. 2., 145).

Дұрыс нұсқа:

Хазірет Қожа **Имкәнәги** деген кісі

Мұхаммед **Зәһид артынан** осылай біл (Қарымсақов (Манақиб), 1909, 7).

Қате нұсқа:

Онан соң имам **Забани Ахмет Парық,**

Сар инді – деп, атайды оны халық (Үлімжіұлы, 2011: Т. 2., 145).

Дұрыс нұсқа:

Онан соң Имам **Раббани Ахмет Фарук,**

«**Сарһинди**» деп атайды оны халық (Қарымсақов (Манақиб), 1909, 7).

Қате нұсқа:

Мұсахан Қожа **Дәһби** онан кейін... (Үлімжіұлы, 2011: Т. 2., 145)

Дұрыс нұсқа:

Мұсахан Қожа **Дәһбид** онан кейін (Қарымсақов (Манақиб), 1909, 7).

Қате нұсқа:

Бұған халифа **Қасен** мақам болған,

Көрсетті тариқатты түзу жолдан.

Онан соң Ғабдұсаттар Махдұм **Құддыс,**

Сол затқа әулиелік қатты қонған (Үлімжіұлы, 2011: Т. 2., 145).

Дұрыс нұсқа:

Бұған халифа **Құсайын** мақам болды,

Көрсетті тариқаттан түзу жолды.

Онан соң Ғабдұсаттар **Махзұм (құддысу сирруһу),**

Әулиелік сол затқа қатты қонды (Қарымсақов (Манақиб), 1909, 7-8).

Ақыттың толық шығармалары жинағында Халифа Саид Камал туралы «Пір болған бұқарада **Сейіт Камал**, Хақ жарылқар ізімен болсаң ғамал (Үлімжіұлы, 2011: Т. 2., 146)» деп айтылғанымен, бұл тұлға жайында сирек қордағы кітапта ешбір дерек табылмады. Бәлкім, кейінгі көшірушілер «кәміл» сөзін «Камал» деген кісі есімі деп ойлаған болуы ғажап емес. Дұрыс нұсқасы мынау:

Пір болған Бұхарада **мүршид кәміл**,

Хақ жарылқар ізімен болсаң ғамил (Қарымсақов (Манақиб), 1909, 8).

Сөйтіп, Ақыт ақын аталмыш кітабын арнаған өзінің кәміл пірін әмбеге таныстырады:

Мұхаммед Момын пір ишан,

Керейдің пір атасы.

Жолбасшы болып керейге,

Һәди болған батасы (Қарымсақов (Манақиб), 1909, 9).

«Мұхаммед Момын кім?» дегенге біз «Алтай қазақтарының дін тұтқасы – Мұхаммед Мүһмин (Момын) хазірет шежіресі» деген еңбектен толыққанды жауап табамыз: «Мұхаммед Мүһмин (Момын) – арғы тегі Қоқан қожаларынан шыққан, Бұқара қаласындағы әйгілі Баһауддин Нақшбанд әулинің шәкірттеріне дәріс алған ірі діни қайраткер, Алтайдағы қазақтардың мұсылмандық жолына бетбұрыс жасаған көшбасшы тұлға. Оның діни ғибадат қызметі сан тарапта, жүйелі, ислам ілімінің шариғатына сай тиянақты да бірегей, жоспарлы, заманға сай озық тәсілдермен, терең парасатпен, табанды күреспен, жергілікті халықтың мінез-құлқы, тұрмыс-салтымен үйлесімділік тауып көрегендікпен жүзеге асқаны аңдалады...» (Жанасұлы, 2020: 8).

Шығарманың жалғасында Ақыт қажы өзі шыққан керей елінің қилы тарихы мен шемен шежересінен сыр шертіп, замананың тар өткелінен, әуелі Тәңірдің қолдауымен, екінші ер Жәнібектей батырлардың қаһармандық ісімен аман өткеніне шүкірлік етеді. Сөйтіп жүріп елінің Алтай аймағына аяқ ілдіріп, «он екі ата абақ керей» атанғанын баяндайды. Дегенмен, ақын елінің ілгергі уақытта дінге берік болмай, жаман әдеттерге бой алдырғанына іштей налиды. Бірақ соңынан еліне Құдайдың назары түсіп, тауфиқ бергеніне бек қуанады.

Қоймады жәйсіз тамақ, ескі заңды,

Білгендер шарапатты өліп қалды.

Мұнан соң бір асылды Құдай беріп,

Бұл азған керей елге тауфиқ салды (Қарымсақов (Манақиб), 1909, 12), – деп керейлерге Қоқаннан Шах Мансұр атты саудагердің баласы Мұхаммед Момын келіп, дін насихатын жүргізгенін және ел-жұртқа Жаратқаннан туралық сұрап, дұға еткенін айтады. Содан Мұхаммед Момынның тілегі қабыл болып, керейлердің ықылас-пейілі оған ауады. Тіпті оны «Хазірет ата» деп мойындап, керейдің ишаны, пірі деп құрмет тұтады. Ол ел ішіне имандылық дәрісін жайып, балалардың діни сауатын ашуға бар күшін салады. Мұхаммед Момын әуелі өзі жеке барып көріп, екінші керейлердің игі жақсыларын қажылық сапарына бастап барады. Қайтар жолда оған Станбұлда көп адам ықылас қойып, қол береді. Тіпті Осман сұлтаны ерекше сыйлықтар ұсынып, Пайғамбардың берекелі сақалын (муй-мұбарак) тарту етеді. Бұл сауға оның керей елі алдындағы беделін арттыра түседі. «Екінші хазірет атаңы Тұрфан барған» (Үлімжіұлы, 2011: Т. 2., 163) дегендей, Мұхаммед Момын қасына бес-алты жолдасын ертіп Құранда айтылған «Асхабул-қаһф (Үңгір иелері)» үңгірін зияраттайды. Алты айлық жолды басып өтіп, қайтар жолда сусыз қаталаған шақта Хазірет ата тақыр жерден кереметімен су шығарады. Мұхаммед Момын тағы бірде адамдарды қажылыққа апарып, Арафа тауында тұрғанда күн қатты ысиды. Қажылар Құдайдан

жаңбыр тілесе де, көктен бір тамшы тамбайды. Амалы таусылған жұрт Мұхаммед Момынға жүгініп, Жаратқаннан жаңбыр тілеуін сұрайды. Хазірет ата қол жайып, мінәжат қылғанда дұғасы бірден қабыл болады. Осы секілді Хазірет атаның шарапатын көп көрген керейлер Мұхаммед Момынды «Керей ишан» деп басына көтереді.

Содан кейін Ақыт ақын өзінің жастық буымен пенделікпен күнәлі істерге бой алдырғанын айтады. Бір күні ақынның түсіне Мұхаммед Момын кіріп былай дейді:

Бір күні түске кірді Хазірет атам:

«Күнәһар, асып кетті қылған қатаң.

Тәубе қыл жамандықтан, ей, бейшара,

Берейін қыбыл көрсең жақсы батам... (Қарымсақов (Манақиб), 1909, 20).

Сөйтіп Ақыт ақын түсіне қайта-қайта кіріп, аян беріп ескерткен пірінің алдында тәубе етіп, жүрегі тыныштық табады.

Құдая мың шүкірлік бергеніне,

Ілесіп пір соңына ергеніме.

Пірден басқа жақсылық амалым жоқ,

Екі он бес – отыз төртке келгенімде (Қарымсақов (Манақиб), 1909, 20).

Ақыт ақын піріне арнаған шығармасының соңында Мұхаммед Момынның қанша жас өмір сүргені, қанша уақыт пірлік қылғаны туралы хабар береді.

Жасады ол биылғы жыл тоқсан үш жас,

Ел болды талай қауым бір жалғыз бас.

Бір мың үш жүз жазылды жиырма бірде,

Һижрат деп белгі айтам «айюһан-нас (ей, адамдар)» (Қарымсақов (Манақиб), 1909, 22).

Яғни, Ақыт ақын бұл шығармасын, өзі айтқандай, хижри күнтізбесімен 1321 жылы жазса, бұл – милади күнтізбемен 1903 жылға сәйкес келеді. Сонда Мұхаммед Момын милади 1813 жылдары дүниеге келген болады. Жоғарыда айтқан шумақтың жалғасында Мұхаммед Момынның керей еліне 21 жаста келгенін есепке алсақ, онда Хазірет атаның қазақ ішіндегі пірлік қызметі 1835 жылдардан бастау алады.

Ақыт ақынның ұстазы туралы жазған шығармасы мұнымен бітпейді. «Ғылым ордасы» РМК Орталық ғылыми кітапханасының Сирек кітаптар қорында сақталған «Манақиб пирон ғазизан» («Ғазиз пірлер естелігі») кітабын одан әрі парақтағанымызда, «Керей ишаны хазірет Мұхаммед Момын пір» шығармасынан кейін «Бисмилла деп бастайын» деген сөзден басталатын толғауға көзіміз түседі:

Бисмилла деп бастайын,

Әлеуметтер, тыңдасаң.

Пақыр көңілім жай болмас,

Сөзімді назым қылмасам.

Ішімде кетер асыл сөз,

Өңгіме кеңес құрмасам... (Қарымсақов (Манақиб), 1909, 23)

Жырдың он алтыншы тармағында «Аспандағы ай мен күн, Ғаламның ортақ жарығы» деген сөздер келеді. Бұл шығарма Ақыттың толық шығармалар жинағында «Аспандағы ай мен күн» деген атаумен берілген (Үлімжіұлы, 2011: Т. 1., 123). Бірақ толық жинақта бұл шығарма «Кеудедегі ғазиз жан, Қалар бір күн алынбай» деген

жолдармен аяталады. Ал сирек қордағы кітапта бұл шығарма одан әрі жалғасады. Яғни «Я, Құдая, рақым қыл, Пақырдан болған мінәжат...» деп басталып, «Байлар неге қараусыз» (Қарымсақов (Манақиб), 1909, 26) деген сөзге дейінгі жолдар ақынның толық жинағында жоқ. Сонымен қатар Ақыттың толық шығармаларын жинағындағы «Аспандағы ай мен күн» толғауын сирек қорда сақталған нұсқамен салыстырғанымызда қысқартулар мен емлелік қателер орын алғаны байқалды. Мәселен:

Қате нұсқа:

Сыйлап **өтсе** ел мен **жер**,

Жігіттің пана қорғаны (Үлімжіұлы, 2011: Т. 1., 125).

Дұрыс нұсқа:

Сыйлап **күтсе** ел мен **жұрт**,

Жігіттің пана қорғаны (Қарымсақов (Манақиб), 1909, 22).

Содан кейін «Пақыр Ақыт қаламды, Назым сөйлеп қолға алған. Пір ұстазын сөйлесе, Жалған сөзі жол қалған...», «Пақыр ақыт назымның, Сүйенген пір дүр қазығы» деген жолдар келеді (Қарымсақов (Манақиб), 1909, 24-25). Бұл жолдар ақынның толық жинағында «Керей ишаны хазірет Мұхаммед Момын пір» шығармасының соңғы жағына қосылып кеткен (Үлімжіұлы, 2011: Т. 2., 173-174). Бұл жолдарда да қателіктер жоқ емес. Мәселен:

Қате нұсқа:

Пір ұстазын сөйлесе,

Жалған ісі жол қалған.

Тәубе қылса соларға,

Жолы ашылып оңдалған.

Тәубе қылмай не қылсын,

Баһа Іддин пірлерден,

Қысылған жерде **қолдаған** (Үлімжіұлы, 2011: Т. 2., 173).

Дұрыс нұсқа:

Пір ұстазын сөйлесе,

Жалған ісі жол қалған.

Соларға қылса **тәуәжжүһ**,

Жолы ашылып оңдалған.

Тәуәжжүһ қылмай не қылсын,

Баһауддин пірлерден,

Қысылған жерде **қолдалған** (Қарымсақов (Манақиб), 1909, 26-27).

Ақыттың сирек қорда сақталған кітабында шығармасын бастыру үшін баспагерге жазған «Баспашыға хат» деген өлеңі бар. Бұл шығарма Ақыттың толық шығармалар жинағына емлелік қателермен енген:

Мұқамматұн Сапарғали ұғылы Ыбырай,

Законшік жүйрік едің баспа заңға (Үлімжіұлы, 2011: Т. 2., 175).

Бар еді екі жігіт Алтай өрде,

Ертіс, Қыран, Үліңгір деген жерде (Үлімжіұлы, 2011: Т. 2., 175-176).

Дұрыс нұсқа:

Мұхамматов Сапарғали ұғлы Ыбырай,

Законшік жүйрік едің баспа заңға (Қарымсақов (Манақиб), 1909: 27).

Пірәдар екі жігіт Алтай өрде,

Ертіс, Қыран, Үліңгір деген жерде (Қарымсақов (Манақиб), 1909: 27).

Ақыттың сирек қорда сақталған кітабының соңында: «Үшбу ғазалды Ақыт, Ахмет – екеуі пірлерін өткен жылы көре алмадым деп арман айтқан сөздері» (Қарымсақов (Манақиб), 1909, 27) деп басталатын шығарма келеді. Бұл – ақынның толық жинағында «Арман-ай» деген атаумен (толық емес) берілген (Үлімжіұлы, 2011: Т. 2., 444). Ақынның бұл жоқтау жыры пірінің қазасына бір жыл толуына орай жазылған. Шығармада ақын өзінің пірін жиі-жиі «Қайран, ғазиз **атам-ай**, Басымнан асып қатам-ай» (Қарымсақов (Манақиб), 1909, 28) деп өкініш аралас сағынышпен еске алады. Бірақ, Ақыттың толық жинағында бұл жолдардағы «атам-ай» сөзі «Ақам-ай» деп қате жазылғанын көреміз:

Қайран ғазиз **Ақам-ай**,

Басымнан асып қатам-ай (Үлімжіұлы, 2011: Т. 2., 445).

Бұдан бөлек ақынның сирек қорда сақталған кітабы мен толық жинағын салыстырғанымызда, бірнеше толықтырулар мен қысқартуларды кездестірдік. Бұл мәселе келешекте Ақыттың толық шығармаларының академиялық жинағын дайындауда ескеріледі деген ойдамыз.

Сондай-ақ иман тақырыбын көтерген мұндай рухани шығармалар қазақ даласында «дала медресесінің» рөлін атқарды десек артық айтқандық болмас. Осылайша мың жылдан артық «дала медресесінің» рөлін атқарған діни шығармалар мен еңбектердің нәтижесінде қазақтың болмысына, тұрмыс-тіршілігіне, салт-дәстүріне, әдет-ғұрпына бейімделген дәстүрлі Исламның негізі қаланды (Қыдыр, 2017: 181-182).

Қорытынды. Ақыт Үлімжіұлы – артына рухани мол мұра қалдыған, қазақ әдебиетінің алтын қорына өлшеусіз үлес қосқан қаламгер. 1990 жылдардан бері Ақыт шығармаларының толық жинағы бірнеше рет жарық көргенімен, ақын шығармаларының академиялық толық жинағы әлі шыққан жоқ. Біз зерттеу жұмысымызда ақынның Қазанда жарық көрген кітабы мен кейінгі басылымдарын салыстыру арқылы көптеген текстологиялық мәселелердің ұшын шығардық деп айта аламыз. Расында, қазақ жазуының бір ғасырдың ішінде үш рет ауысуы қаламгердің қолжазба мұрасы мен жарық көрген кітаптарының факсимилесін (асыл мәтін) тану ісінде және оларды қазіргі жазу түріне көшіруде көп қиындық тудыруда. Сондықтан да болашақ ақынттану ғылымы әдебиаттану тұрғысында ғана емес, жан-жақты зерттеу жұмыстарына ұласуы керек деп есептейміз.

Мақала ҚР БҒМ Ғылым комитетінің АР13067815 «Қазіргі поэзия модификациясы: стиль, ритм, форма» гранттық жобасы аясында дайындалды.

Мырзакулов Б.Т.

Институт литературы и искусства им. М.О. Ауэзова

Алматы, Казахстан

E-mail: bauyrzhanmyrza@mail.ru

ORCID: 0000-0003-1205-456X

**Текстологические проблемы книги Акыта Улимжиулы
«Воспоминания великих наставников» («Минакиб пиран газизан»)**

Аннотация. В статье рассматриваются текстологические проблемы книги национального поэта, ученого мыслителя – Акыта Улимжиулы «Минакиб пиран газизан» («Воспоминания великих наставников»), изданной в начале XX века в Казани и впоследствии хранящейся в редком фонде Центральной научной библиотеки РГП «Гылым ордасы».

Стихи-размышления поэта, призывающие народ к просвещению и науке, поэмы и эпосы на различные темы, стихотворные романы, произведения, созвучные с алашистами во главе с мудрецом Абаем до сих пор не получили должной оценки в казахской литературе. Вероятно, это связано с тем, что поэт жил на землях Монголии и Китая и произведения поэта начали пропагандировать в нашей стране только после обретения независимости.

В данной исследовательской работе мы познакомимся с содержанием произведений из книги Акыта «Минакиб пиран газизан» («Воспоминания великих наставников»), хранящейся в редком фонде. Также данный труд сравнивается с полным собранием произведений поэта, изданным в последующие годы (2011), и подтверждается наличие сокращений и дополнений.

Ключевые слова: Акытоведение, поэма, эпос, поэт, суфизм, духовный наставник, книжный поэт, Казань, ишан, нақшбандия.

Myrzakulov B.T.

M.O. Auezov Institute of Literature and Art

Almaty, Kazakhstan

E-mail: bauyrzhanmyrza@mail.ru

ORCID: 0000-0003-1205-456X

**Textual problems of the book by Akyt Ulimzhiuly «Memoirs of great mentors»
(«Minakib piran gazizan»)**

Annotation. The article deals with the textual problems of the book of the national poet, scientific thinker – Akyt Ulimzhiuly «Minakib Piran Ghazizan» («Memories of Great Mentors»), published at the beginning of the 20th century in Kazan and subsequently stored in the rare fund of the Central Scientific Library of the Republican State Enterprise «Gylym Ordasy».

Poems-reflections of the poet, calling the people to enlightenment and science, poems and epics on various topics, poetic novels, works consonant with the Alashists led by sage Abai have not yet received due appreciation in Kazakh literature. This is probably due to the fact that the poet lived on the lands of Mongolia and China and the poet's works began to be propagandized in our country only after independence.

In this research work, we will get acquainted with the content of the works from Akyt's book «Minakib piran gazizan» («Memories of great mentors»), stored in a rare fund. Also, this work is compared with the complete collection of the poet's works published in subsequent years (2011), and the presence of abbreviations and additions is confirmed.

Key words: Akytology, poem, epic, poet, Sufism, spiritual mentor, book poet, Kazan, Ishan, Naqshbandiya.

Информация об авторе:

Мырзакулов Бауыржан Талгатович, магистр гуманитарных наук, научный сотрудник Института литературы и искусства имени М.О. Ауэзова, *bauyrzhanmyrza@mail.ru*, ORCID: 0000-0003-1205-456X

Әдебиеттер

Ақытұлы Ф. «Ақыт Үлімжіұлы» атты «Қазақ тарихындағы әйгілі адамдар» ұласпалы жинаққа енген еңбек. – Алматы: Мұсылман баспа үйі, 2008. – 144 бет. (қазақ).

Жанасұлы М.Ш. Алтай қазақтарының дін тұтқасы – Мұхаммед Мүһмин хазірет шежіресі. – Нұр-Сұлтан: Өрнек» баспасы, 2020. – 166 б. (қазақ).

Жәңгірұлы Ш. Назым сияр Шәриф. – Алматы: Сардар баспа үйі, 2016. – 608 б. (қазақ).

Кәпұлы Д. Қалам, сия – көз жасы. Ақыт қажы Үлімжіұлының шығармашылық тұлғасы / ғылыми зерттеу. – Астана: Фолиант, 2018. – 184 бет. (қазақ).

Қайратұлы Б. Менің ғұмырым Алтай мен атамекен арасын жалғаумен өтті - Қабидаш Қалиасқарұлы // <https://egemen.kz/article/177212-menin-hghumyrym-altay-men-atameken-arasyndgalghaumen-otti-qabidash-qaliasqaruly>, 2018 ж. (қазақ).

Қара Ә. Атақты ақын Ақыт қажы: <https://erjanibek.kz/qogamdyq-kory/4188>, 2019 ж. (қазақ).

Қара Ә. Ақыт қажы Үлімжіұлы – ақырғы деміне дейін қазақты ойлаған ғұлама ақын // Керуен журналы, № 6 (63) 2018. (қазақ).

Қарымсақов Ақид Улимжи уғлы. «Манакиб пирон ғазизан» (Поэма), 1909. № 1182 / 2223. (қазақ).

Қыдыр Т. Ортағасырлық түркі әдеби жәдігерлерінің діни танымдық ерекшеліктері (XI-XV ғғ.) // Абай атындағы ҚазҰПУ, ХАБАРШЫ «Филология ғылымдары» сериясы, №1(59), 2017. 181-182 бб. (қазақ).

Сатершинов Б., Оқан С. Ақыт қажы Үлімжіұлының шығармашылық мұрасындағы түркі халықтарының рухани байланысы мен діни ахуалы // II. Uluslararası Avrasya Çalışmaları Sempozyumu / İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ, 2018. (қазақ).

Тынысбекұлы Т. Ақыт Үлімжіұлы: <https://qalamger.kz/author/aqyn/aqyt-ulumjily/3566>, 2018 ж. (қазақ).

Үлімжіұлы Ақыт. Шығармаларының толық жинағы: Екі томдық. – Конья, 2011. Т. 1. – 652 бет. (қазақ).

Үлімжіұлы Ақыт. Шығармаларының толық жинағы: Екі томдық. – Конья, 2011. Т. 2. – 652 бет. (қазақ).

Шағырбаев А.Д. Мәшһүр Жүсіп Көпейұлының діни көзқарасы: Жеке монография. – Алматы: ҚР БҒМ ҒК Философия, саясаттану және дінтану институты, 2018. – 223 б. (қазақ).

Литература

Ақытұлы Г. Труд, вошедший в большой сборник «Известные люди в истории Казахстана» «Ақыт Улимджиұлы». – Алматы: Мусульманский издательский дом, 2008. – 144 с. (каз.).

Жанасұлы М.Ш. Религия алтайских казахов – Летопись хазрата Мухаммеда Мухмин. – Нур-Султан: Изд-во Өрнек, 2020. – 166 с. (каз.).

Жангирулы Ш. Назым сияр Шариф. – Алматы: Издательский дом Сардар, 2016. – 608 с. (каз.).

Капулы Д. Перо, чернила – слезы. Творческая личность Акыта қажы Улимджиевича / научное исследование. – Астана: Фолиант, 2018. – 184 с. (каз.).

Қайратұлы Б. Моя жизнь прошла между Алтаем и Родиной – Қабидаш Қалиасқарұлы // <https://egemen.kz/article/177212-menin-hghumyrym-altay-men-atameken-arasyndgalghaumen-otti-qabidash-qaliasqaruly>, 2018 г. (каз.).

Қара А. Известный поэт Акыт Хаджи: <https://erjanibek.kz/qogamdyq-kory/4188>, 2019 г. (каз.).

Қара А. Акыт хаджи Улимджиұлы – поэт-ученый, который до последнего вздоха думал о казахском народе // журнал Керуен, № 6 (63) 2018. (каз.).

Қарымсақов Ақид Улимджи уғлы. «Манакиб пирон ғазизан» (Поэма), 1909. № 1182 / 2223. (каз.).

Қыдыр Т. Религиозно-познавательные особенности средневековых тюркских литературных реликвий (XI-XV вв.) // КазНПУ им. Абая, ВЕСТНИК серии «Филологические науки», №1(59), 2017. С. 181-182. (каз.).

Сатершинов Б., Оқан С. Духовная связь и религиозная атмосфера тюркских народов в творческом наследии Акыта хаджи Улимджиұлы // II. Uluslararası Avrasya Çalışmaları Sempozyumu / İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ, 2018. (каз.).

Тынысбекулы Т. Акыт Улимджиулы: <https://qalamger.kz/author/акын/акыт-үлімжіұлы/3566>, 2018 г. (каз.).

Улимджиулы Акыт. Полное собрание сочинений: в двух томах. – Конья, 2011. Т.1. – 652 с. (каз.).

Улимджиулы Акыт. Полное собрание сочинений: в двух томах. – Конья, 2011. Т.2. – 652 с. (каз.).

Шағырбаев А.Д. Религиозное видение Машхур Жусупа Копейулы: отдельная монография. – Алматы: Институт философии, политологии и религиоведения КН МОН РК, 2018. – 223 с. (каз.).

References

Akytuly G. (2008) «Akyt Ulimzhiuly» is a work included in the large collection «Famous people in the history of Kazakhstan». – Almaty: Muslim publishing house, – 144 pages. (in Kaz.).

Kapuly D. (2018) Pen, ink – tears. Creative personality of Akyt Haji Ulimzhiuly / scientific research. – Astana: Folio, – 184 pages. (in Kaz.).

Kairatuly B. (2018) My Life was connected between Altai and Atameken – Kabidash Kaliaskaruly // <https://egemen.kz/article/177212-meninh-ghumyrym-altay-men-atameken-arasyn-dgalghaumen-otti-qabidash-qaliasqaruly>. (in Kaz.).

Kara A. (2019) The famous poet Akyt Haji: <https://erjanibek.kz/qogamdyq-kory/4188>, (in Kaz.).

Kara A. (2018) Akyt haji Ulimzhievich a great poet who thought Kazakh to the last breath // Keruen magazine, № 6 (63). (in Kaz.).

Karimsakov Creed Ulimzhi ugly. (1909) «Manakib Piron gazizan» (poem), №1182 / 2223. (in Kaz.).

Kydyr T. (2017) Religious cognitive features of medieval Turkic literary artifacts (XI-XV centuries.) // Abai KazNPU, Bulletin of the series «Philological sciences», №1(59), 181-182 EP. (in Kaz.).

Satershchinov B., Okan S. (2018) Spiritual connection and religious situation of Turkic peoples in the creative heritage of Akyt haji Ulimzhievich // II. International Eurasia Studies Symposium / ISTANBUL University. (in Kaz.).

Tynysbekuly T. (2018) Akyt Ulimzhiuly: <https://qalamger.kz/author/акын/акыт-үлімжіұлы/3566>. (in Kaz.).

Ulimzhiuly Akyt. (2011) A complete collection of his works: in two volumes. – Konya, Vol. 1. – page 652. (in Kaz.).

Ulimzhiuly Akyt. (2011) A complete collection of his works: in two volumes. – Konya, Vol. 2. – page 652. (in Kaz.).

Shagyrbayev A.D. (2018) Religious views of Mashkhur Zhusip Kopeiuly: A separate monograph. – Almaty: Institute of Philosophy, Political Science and religious studies of the Ministry of education and science of the Republic of Kazakhstan, – 223 P. (in Kaz.).

Zhannasuly Sh. (2020) The religion of the Altai Kazakhs is the Chronicle of Muhammad Muhmin hazret. – Nur-Sultan: Publishing House Ornek, – 166 P. (in Kaz.).

Zhangyryly Sh. (2016) Nazym. – Almaty: “Sardar” publishing house, – 608 P. (in Kaz.).